

ЗАХІДНОКАНАДСЬКИЙ ЗБІРНИК (ЕДМОНТОН, КАНАДА, 7-Й ТОМ) – ЦІННИЙ ВКЛАД В СУЧАСНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО ТА КАНАДОЗНАВСТВО

ПОЛКОВСЬКИЙ В.П. (м. Тернопіль)
Copyright © 2014
УДК 168.522

У рамках конференції відбувається презентація щойно виданого (Едмонтон – Острог, 2014) сьомого тому Західноканадського збірника Наукового Товариства імені Шевченка (НТШ). У доповіді коротко подана історія підготовки та публікацій попередніх шести збірників, яка розпочалася в 70-х роках минулого століття. Розглядається зміст сьомого тому, присвяченого 200-річчю з дня народження Тараса Шевченка. Цей том є цінним внеском як у чинне діаспорознавство та українознавство, так і в сучасне канадознавство. Здійснений огляд розділів, присвячених постаті Тараса Шевченка, освіті, культурі, українському літературному процесу (в тому числі і в Канаді), релігій, українським організаціям (особливо Західної Канади), сучасним зв'язкам Канади та України, українським установам у Канаді і т. ін. Обґрунтовується значущість міждисциплінарного підходу, який сьогодні є актуальним та необхідним як методологічний інструмент будь-якого ґрунтовного дослідження соціогуманітарного спрямування.

В доповіді також коротко представлена інформація про діяльність Центру канадознавства Національного університету “Острозька академія”, директором якого є доповідач. Цей центр наступного року відзначатиме своє п'ятиріччя.

Шостий та сьомий томи Західноканадського збірника власне були надруковані в Острозькій академії. Пропонується конкретний план співпраці Центру як з окремими дослідниками, так і з окремими структурними підрозділами університетів України. Хороші можливості співпраці є також між НТШ (Канада і, зокрема, Західна Канада) та університетськими центрами України.

РЕВОЛЮЦИОННАЯ ТОПИКА ШЕВЧЕНКОВСКОЙ ПОЭЗИИ

СУХАРЕВ А.В. (г. Москва, РФ)
Copyright © 2014
УДК 141.319.8:821.161.2

Взгляды Тараса Шевченко на выбор путей и средств освободительной борьбы, общественных превращений были неоднозначные и часто изменялись. В атмосфере украинского национального подъема 1840-х годов его поэзия достаточно быстро приобрела революционные признаки. Этому способствовало то, что поэт прославлял народные восстания, призывал к свержению крепостничества, внушал революционные настроения (путём противопоставления героических предков покорным потомкам), смело осуждал царизм и крепостничество, верил в неизбежность свержения царизма и феодализма, пророчествовал приход народной революции, предупреждал диктаторов об угрозе революционного взрыва и о неизбежном их наказании, рисовал апокалиптические картины будущей разрушительной революции, суда над эксплуататорами.

Революционную патетику Шевченковской поэзии питали его ранние произведения, которые непосредственно не выражали революционных идей, но в которых воспеты народные восстания “за вольную волю” в прошлом, казацкие походы и войны, противопоставлены гетманское господство, казацкая героика и “святая слава” упадку национальной жизни в безгосударственной Украине, непокоренные прадеды – “правнукам поганым”, “оборотням”, выражена тоска за потерянными национальными ценностями (“Тарасова ніч”, “Гамалія”, “Розрита могила”, позже, на ссылке, – “Ой чого ти почорніла”, “У неділеньку у святую”, “Заступила

чорна хмара”, “Буває, в неволі іноді згадаю”). Возвеличівання казачкої героїки предшествовало собственно революційній топикі і становило то основу, на якому зростають революційні мотиви. Особливе місце займають “Гайдамаки” – образець романтичної революційної поеми-епоси. Кошовину поет оцінював по-разному – то підносив повстанців “погуляли гайдамаки, добре погуляли...”, то жалів, що замість “жити б та брататися” на самому ділі “не спинила весна крові, ні злості людської”. Шевченко прямо заявляв, що його ціль як автора поеми – показати справедливість покарання гайдамаками угнетателів, в першу чергу шляхти, хоч і називав “недолю” це покарання: “Недолю співаю козацького краю... щоб і діти знали, внукам розказали... як козаки шляхту тяжко покарали... за те, що невміла в добрі панувати”. Трагічних же помилок, за Шевченко, наделали “ксьєндзи, іезуїти” і шляхта, яка “невміла в добрі панувати”, поетому попередження поета адресовано їх потомкам, да і, в кінцевому підсумку, всім тодішнім угнетателям України [см. 1-4].

Освідомлення пасивності козацьких потомків (в “Гайдамаках”: “А онуки? Їм байдуже, панам жито сіють”) ніким образом не склоняло Тараса Шевченко признати неминучість примирення з самодержавієм, з національним і соціальним притесненнями, а частіше за все активізувало неутомиме прагнення будити “хиренну волю”. Поет приймав революцію як боротьбу за національну і соціальну свободу, соціальне рівноправ'я, як засіб досягнення ідилії на свободі.

Гайдамаччину поет сприймав в актуалізованому революційному національно і соціально визвольному, антикрепостницькому дусі, з орієнтацією на ідеал вільної (гетьманської) України, яка жила б в добросусідстві з іншими народами. Він співчував національно-визвольним повстанням всіх народів, порабощених Російською імперією: “Од молдаванина до фіна на всіх язиках все мовчить, бо благоденствує” (“Кавказ”), при держивався революційно-демократичської точки зору. Разом з тим від російських революційних демократів його відличала національна складова ідеології: для Шевченко рівно важна була і соціальна, і національна революція.

Вольнолюбива поезія Тараса Шевченко стала виключно важливим фактором визвольної боротьби українського народу, могутньою силою, спроможною викликати страх у деспотических правителів і їх прислужників і надихати народні маси на соціальні і національні революції. Думи про тяжку долю порабощеного народу були найбільш важкими в душі поета. К останнім дням він жив надією на скасування крепостного права.

Незадовго до смерті, 19 лютого 1861 року до тяжелобольного поета заходив його знайомий Ф. Черненко. Це був день, коли всі жителі Росії очікували скасування крепостництва. Черненко почав допытуватися про самопочуття, але Шевченко почав гучно спитати: “Що? Є? Є воля? Є маніфест?”, але Черненко нічого не відповів, а Тарас Григор'євич продовжив: “Так нема? Нема? Коли ж буде?”.

Але не почувши знову відповіді заплакав. Уже потім стане відомо, що цар в той день підписав маніфест, але оголошувати його на початку поста заборонив, щоб народ зустрів свою волю не по кабакам, а по церквам. Це сталося в канун смерті гения української нації – Тараса Григор'євича Шевченко. Але, не звертаючи на це, поет дочекався втілення мрії всієї своєї життя – свободи свого народу.

1. Дзюба І. Тарас Шевченко: Життя і творчість / Іван Дзюба. – К., 2008. – 306 с.

2. Темі і мотиви поезії Тараса Шевченка / Ю. Барабаш, О. Боронь, І. Дзюба [та ін.]; НАН України, Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка. – К.: Наук. думка, 2008. – 376 с.

3. Шевченко Тарас: невідомі сторінки життя: [упорядн. Л. Цурика]. – К.: АВІАЗ, 2013. – 72 с.

4. Шаблювський Є.С. Шевченко і визвольний рух 40–60-х років ХІХ ст. в Росії й на Україні // Шевченкознавство: Підсумки й проблеми. – К., 1975.